

Stenalderen.

Først efter at Menneskene er naaet til et saadant Kulturtrin, at de har kunnet beherske den omgivende Natur saa vidt, at de har kunnet aftvinge den det nødvendige til Livets Ophold inden for et mindre Omraade, har de slaaet sig ned og taget fast Ophold paa samme Sted. Om en saadan Boplatssættelse i den tidligste Periode af Danmarks Stenalder vidner de Bopladsfund, der efter det første større Fund af denne Art, Mullerupbopladsen i Maglemose ved Mullerup i Vestsjælland, har givet Perioden Navnet Mullerup- eller Maglemosetiden. Det er karakteristisk for denne Tid, at der foruden Flint anvendtes Ben og Horn til Redskaber og Vaaben, hvorfor Tiden ogsaa kaldes Benalderen. Menneskene slog sig ned paa højere Partier i Moser og ved Smaassøer, hvor der var rigeligt med Fisk, og i de omkringliggende Skovstrækninger har de kunnet jage de Dyr, hvis Knogler nu findes i store Mængder i Bopladsernes Aflejringer og giver Eftertiden Kendskab til det Dyreliv, som dengang fandtes.

Det er antagelig fra denne Periode, det ældste Fund inden for Hillerslev Sogn stammer. I Sommeren 1941 blev der ved Tørvegravning i Møllemosen mellem Højrup, Hillerslev og Nybølle i den Del af Mosen, der hører til Møllemosesgaard (Matr. No. 2 a af Nybølle), fundet en meget smuk og velbevaret mørk Benod paa 12,2 cm. Længde med Skraatakker indskaaret i næsten hele den ene Side, der viser, at det er et Fangstredskab, en Lysterspids. Fundet godtgør da, at der har været Mennesker her i denne tidlige Tid. Om de har haft deres Boplads i Nærheden, vides ikke, men det er ikke utænkeligt, at en saadan engang dukker op ved fortsat Gravning i Mosen, ligesom det er sket for en Del Aar siden i den ikke langt borte liggende Snarup Mose.

Foruden Benodden fandtes ogsaa Hovedskallen af en Bæver, der dog manglede Underkæben, flere Skeletdele af en Kronhjort, bl. a. Pandepartiet og det meste af Geviret, og Kraniedelev af et mindre Dyr, maaske en Odder. (4)

Vistnok fra Ældre Stenalderens senere Del stammer en Hjortetakshammer og marvspaltede Knogler, der er fundne paa Nybøllegaards Grund (Matr.No.3 a.) tæt ved Sognegrænsen mod Espe (5).

Det er dog først fra Yngre Stenalder, at Fundene forekommer i større Mængde.

Paa en Mark i Sallingelunde, der hører til Matr.No.20 a. af Sallinge, tæt ved Dals Mølle, stødte man ved Pløjning i Sommeren 1940 paa en Stensætning, som formodedes at høre til en Oldtidsbegravelse. Ved en af Fyns Stiftsmuseum foretaget Undersøgelse afdækkedes fire Jordgrave med stensat

rektangulær Ramme i ringe Dybde under Jordoverfladen. I ingen af Gravenes fandtes Skeletræster eller Oldsager, hvorefter Fundet kunde dateres, men lidt uden for den ene Grav, som syntes at have været forstyrret i tidligere Tid, fandtes en lille Kraveflaske fra Stendyssetiden, 12,4 cm. høj. Bugpartiet, der er prydet med lodrette Furer, er næsten kuglerundt, og Halsen er lidt over Bugen forsynet med en Krave, hvorefter Navnet Kraveflaske. Den er rimeligvis kastet ud af Graven, da denne blev forstyrret, uden at blive bemærket. Af de tre andre Grave maa den ene paa Grund af Stenrammens ringe Størrelse anses for at være en Barnegrav. I de to andre fandtes inden for Stenrammen tynde Trækulslag, som formodentlig er de tilbageblevne Rester af en Egekiste, der er udhulet af en Egestamme ved Hjælp af Ild, og hvorefter det øvrige er borttraadnet, ligesom Skeletræsterne af de i Kisterne nedlagte Lig er hensmældret i den kalkfattige Sandjord. Stenrammerne maa tænkes at være anbragt som Støtte for de runde Kister og viser ved deres Udstrækning Kisternes Længde, for den enes Vedkommende 2,30 m. Ganske vist var Gravenes Dybde under Jordoverfladen meget ringe, men naar det betænkes, at Jorden er meget sandet, og Gravenes laa paa en Bakkeskæring, kan saa meget Sand i Tidens Løb være fjernet fra Stedet ved Markarbejde og Sandfygning, at Jorddækket oprindelig har været stort nok til at dække en Egekistegrav.

Tilstedeværelsen af Kraveflasken, Stenrammerne og Trækullet synes at godtgøre, at der her er Tale om Grave fra Dyssetid. (6)

Ifølge Boisens Indberetninger er der i Sallinge tæt ind til Grænsen mod Hillerslev paa Matr. No. 4 b. i et Spadeslags Dybde fundet 7 halvmaaneformede eller krumme "Knive", der maa antages at være Save, maaske henlagt som Offergave. I Nærheden deraf paa Matr. No. 4 a. er fundet et smukt forarbejdet Stenspyd, og fra et andet Sted i Sallinge stammer en Sav af Gulbroget brunlig Flint, 15,3 cm. lang.

Af saadanne enkeltfundne Genstande forekommer mange. Der findes næppe en Gaard eller et Hus med Jord i Sognet, hvor man ikke har eller har haft et eller andet Redskab fra Stenalderen, fundet paa Markerne, især de saakaldte Stenkiler. Og gaar man ud over Markerne, træffer man hvert Øjeblik paa Flintaffald fra Tilhugningen af Redskaberne. Et enkelt Sted, paa Matr. No. 10 c. i Nybølle er der fundet talrige Stykker af Flintaffald paa et Omraade af 20 - 25 Kvadratmeter, rimeligvis et Sted, hvor Stenaldermanden har tilhugget sine Redskaber.

Egnens Natur synes ogsaa at indbyde Stenalderfolkene til Bosættelse. Her var rigeligt af brede fiskerige Aadale og Søer, der endnu ikke var tilgroet til Moser. Skovene bredte sig dengang over et langt større Omraade end nutildags. Til Agerbrug var der nok af letmuldede Jorder, som egnede sig for det Landbrug, der netop tog sin Begyndelse i Yngre Stenalder. Der var da let Adgang til at skaffe sig Fisk, Vildt og Korn til Brødbagning. Og i Læ af Bankerne og mellem de lune Skove, hvor Stormene aldrig kunde blive voldsomme, har Opholdet selv ved Vintertid været tiltrækkende for en primitiv Befolkning.

Men hvor inden for Sognets Grænser kan de have slaaet sig ned? Ingen Bopladser viser det. Kun de fire nævnte Grave tyder paa en Bosættelse her i Nærheden. Af de store Stengrave, Stendysser og Jættestuer findes der ingen, lige saa lidt som i de nærmeste omliggende Sogne. Det er nærmere Kysterne, der maa søges, hvor de da ogsaa flere Steder som paa Hornøland findes i stor Mængde.

Selv om Stendysser og Jættestuer, Stormændenes Grave, mangler, kunde der nok tænkes at være andre Grave for den lavere Del af Befolkningen. Men hverken findes saadanne eller kendes Efterretninger om, at de i tidligere Tider er fundet. Kun viser de talrige Fund af Stenradskaber og Flintaffald, at Stenalderfolkene har færdes overalt og sikkert ogsaa har haft deres Bopladser flere Steder inden for Sognets Grænser.

Bronzealderen.

Gaar man nu til Bronzealderen, viser Forholdet sig at være anderledes. Ifølge Boisens Indberetning skal der tidligere i Sognet have været mange Gravhøje, hvis Plads ikke længere kan paavises, og om hvis Udgravning intet vides. Der er her rimeligvis Tale om Bronzealderhøje, ligesom ved en af Boisen omtalt sløjfet Høj paa Matr. No. 4 i Nybølle. Paa Nybølle Bys Grund tæt Syd for Mølleedammen ved Dals Mølle er der sløjfet en formentlig naturlig Høj, hvori fandtes et Par Urner, indeholdende Ben og Aske og omsat med Sten og med flade Sten til Underlag og Laag. Paa samme Lod er ligeledes sløjfet en lille formentlig opkastet Høj, hvori er fundet en Urne med Sten omkring og antagelig ogsaa med Sten som Underlag og Laag. Og lidt Vest for forrige er for mange Aar siden sløjfet en vistnok naturlig Høj paa en Bakkeskraa-